

RENAȘTEREA

ORGAN NAȚIONAL-BISERICESC SĂPTĂMÂNAL

Abonamentul anual: 400 Lei.

Director: Dr. I. MATEIU

Redacția și Administrația:
Cluj, Piața Cuza Vodă Nr. 3.

Cenzurat.

REVOLUȚIA LUI HORIA

— După 150 ani. —

Peste câteva zile țara în-
treagă va pomeni, într'o atitudi-
ne de concentrare și reculegere
sufletească, împlinirea unui veac
și jumătate dela data zguduitorii
mișcări revoluționare din
1784—85.

Ea este una din paginile
mari ale istoriei românești, ce
ne învață totdeauna, dar mai ales
în lumina comemorărilor fes-
tive ca cea de astăzi, cu câte
lacrimi și jertfe dureroase a tre-
buit să-și răscumpere neamul
nostru — de-alungul vremilor —
idealul de *libertate națională*.

În deosebi ne servește a-
ceastă impresionantă dovadă
veacul al XVIII-lea, cu acele
numeroase și formidabile răs-
coale sângeroase, cari îi im-
primă pecetea marilor tragedii
românești.

Reamintiți-vă puțin re-
volta generală împotriva silni-
ciei religioase dela 1700, a-
lergarea țăranilor sub steagu-
rile ispititoare desfășurate de
Racoți tot pe atunci, imen-
sele furtuni ortodoxe dela 1744
la 1760, conduse de călugării
Visarion și mai ales de *Sofro-
nie* „acest rege neincoronat al
Ardealului“, care desființase li-
teralmente toată opera catoli-
cismului învrăjbitor de pe pla-
iurile noastre.

Aceste grave cutremure so-
ciale, provocate de vrășmășia
maghiară și prigonirea catolică,
negăsindu-și echivalența sacri-
ficiilor în acel minim de drep-
turi omenești, pe cari iobagii
le cereau, au permanentizat în
sufletul lor veninul disperării și
clocotul pasiunii revoluționare.

Nici n'a fost nevoie de prea
multă așteptare. Regimul săl-
batic al domnilor feudali de-
venise tot mai urgisit pentru
țărâtimea românească, mai cu
seamă în Munții Apuseni, unde
ea fusese despoiată și de ulti-
mele drepturi, ce-i mai rămă-
seseră dintr'un trecut de mân-
dră neatârnat. Acolo, în ceta-
tea de stânci și de codri, fre-
mătau dureri înăbușite, pe cari
ideile umaniste ale lui Iosif II-

lea și călătoriile lui populare
prin Transilvania, le știuse mân-
găia cu speranțe nebănuite.

Crainicul lor viforos avea
să fie acel îndrăzneț *triumvirat*
țărănesc, care din drumurile lui
Horia la Viena, creiase faima

Horia și Cloșca.

supremelor protecții împărătești
și isvorul nestăpânitelor porniri
pentru acțiunile pline de pri-
mejdii, dar sigur desrobitoare
în împrejurări norocoase.

Astfel răscoala asuprașilor
porni cu marea adunare, ținută
sub jurământ greu, în biserica
din Mesteacăn. Era un sfârșit
de Octomvrie, când zările se
aprinseră de flacăra distrugă-
toarelor pârjuri revoluționare.
Un iureș cumplit al cetelor de
țărani se făcuse atunci din
munți și până departe în câm-
pie, nimicind curiile nemeșești
și secerând viețile acelor, cari
erau priviți ca dușmani ireduc-
tibili ai milioanei de clăcași
întunecați. Furtuna hântuia cu
furie prin toate ungherele, și
din lăncile ei însângerate nu
mai era scăpare pentru Ungurii
copleșiți de groază, decât noul
botez în legea românească și
căsătorirea trușășilor aristocrate
cu vâjnoșii flăcăi ai satelor în-
volburate. Ceea ce dovedea, că
răscoala avea un hotărât caract-
er *ortodox și național*, așa cum
o văzuse însuș cancelarul Curții
din Viena, contele Esterhazi.
Căci prozelitismul catolic nu
dezarmase de loc pe urma în-
frângerilor suferite, și supravie-
tuirii revoluției lui Sofronie,

cari nu erau de loc reduși ca
număr, înoiră acum lozincele
biruitoare de altă dată. Iar nota
națională o confirmă mărturi-
sirea nobilului român Alexandru
Chendi, secretarul de latinește
al lui Horia, că scopul Româ-
nilor era „*să scoată pe Unguri
din principatul Transilvaniei și
să ajungă ei stăpâni.*“

Dacă această mișcare, sus-
ținută eroic de țărani neînarmă-
ți chiar și împotriva oștilor
împărătești, se sfârși atât de
tragic prin frângerea pe roată a
căpitanilor ei, totuș ea n'a fost de
loc zadarnică în consecințele ce
le-a înregistrat. Căci luminatul
revendicării, pentru cari sân-
gerase atât de generos un po-
por de țărani înșelați, se grăbi
să publice, la câteva luni, ce-
lebra patentă prin care *desființa*
iobăgia din Transilvania. Ce-i
drept, marele act imperial fu-
sesse revocat, tot de autorul lui,
pe patul de moarte.

Semnificația istorică a re-
voluției lui Horia însă, s'a în-
fipt pentru totdeauna în con-
știința populară. Ea a fost lec-
ția dureroasă, dar profund in-
structivă, care de o parte a re-
petat înaintașilor nostri adevă-
rul etern, *că drepturile neamu-
lui nu se dobândesc de cât cu
prețul sângelui*; iar de altă parte
a impus Vienei, și altor cabi-
nete europene, legitimitatea
domniei românești pe un terito-
riu, ce-i aparține, ca vechime

și număr, față de Ungurii uzur-
patori.

Dar răscoala dela 1784 ne
mai servește un învățământ:
legăturile indisolubile stabilite,
în cursul veacurilor, *între po-
por și clerul lui*. Pretutindeni în
fruntea cetelor de revoluționari
se găsiu preoții buni și cucer-
nici din pragul altarelor sfinte,
transformați acum în luptători
cu arma pentru dreptatea păș-
toriților. Atâția din ei au căzut
pe câmpul de onoare, sau au
primit, cu vrednicie, chinurile
năpraznicelor execuții capitale,
lăsând urmașilor pilda supre-
mului sacrificiu de viață. Și ia-
răși numai prezența Episcopu-
lui Nichitici și prestigiul lui re-
ligios de esență mistică, au pu-
tut înlănzii acea imensă furie
a legiunilor țărănești, ce se re-
vărsase pretutindeni în lavine
apocaliptice.

Această unitate de simțire
și de acțiune, atât de puternică
între preoțime și popor, ne-a
dus la Biserica solidă, demo-
cratică și triumfătoare, care face
una din cele mai înalte mândrii
a Transilvaniei desrobite.

De-odată cu țara, care va
preamări evenimentul istoric le-
gat de numele lui Horia, Cloșca
și Crișan, să nu uităm a evoca,
în evlavie și recunoștință de-
plină, și impresionanta jertfă de
sânge pe care a dăruit-o neamu-
lui, *Biserica ortodoxă*, prin u-
milii ei preoți de vecinică și
strălucită pomenire națională.

Răscoala Țăranilor din Transilvania la 1784.

— Cartea prof. I. Lupaș. —

Cu prilejul împlinirii unui veac
și jumătate dela revoluția lui Horia,
profesorul și academicianul I. Lupaș,
ne-a dăruit o *carte frumoasă*, în sen-
sul plin și tare al cuvântului. Cunoș-
cător al trecutului transilvan ca ni-
meni altul, Părintele Lupaș ne-a dat
o *carte frumoasă și împlinită*. „*Răs-
coala Țăranilor din Transilvania la
anul 1784*“ este în aceeași măsură
operă istorică și operă de artă. Dl. I.
Lupaș a dat întrupare a ceea ce gându-
lui acelor istorici vizionari pentru care
istoria este artă. Tonul viu și mlă-
dios, stilul elegant și sobru uneori

cu plesne de foc în crestele cuvîn-
telor, ritmul impresionant și bărbă-
tesc, nervura gândurilor plină și ar-
ticulată, împrumută acestei cărți *far-
mecul plin și frumos al unei balade
românești*. Și ce este această carte
luminoasă dacă nu balada frământă-
rilor multiple ce s'au desfășurat pe
plaiurile transilvane între anii 1688
până la 1785?

Retrăind, cu sânge și nervi, a-
ceste episoade revoluționare, recon-
struindu-le printr'o puternică intuiție
a trecutului, dl Lupaș ne prezintă,
proaspăt și viu, o limpede *icoană a*

epocii. Adevărurile acestei cărți, tot atâtea lumini venite din toate direcțiile de informație și din toate planurile de cercetare, se întregesc într-o solidaritate desăvârșită. Din această convergență de adevăruri multiple, din ierarhizarea și articularea lor în formă de crescendo, chipul epocii ne apare întreg și nealterat. În precizarea acestei icoane totalitare a epocii, dl Lupaș s'a dovedit maestru. Accentuând trăsăturile dominante, subînțelegând amănuntul, fraza dlui Lupaș, plină și sobră în același timp, păținează cu eleganță și certitudine, dând sugestii și deschizând perspective nebănuite. Ținând seama de graiul curat și românesc al acestei cărți, o recomandăm ca un model de limba românească.

N'aș vrea să rămână cineva cu impresia, în urma celor de mai sus, că Prof. Lupaș a făcut operă de diletant. Nimic mai fals decât aceasta!

Adevărurile stabilite de Prof. Lupaș, intuițiile și evocările sale, se reazimă pe un masiv și variat material documentar. Bibliografia dela sfârșitul cărții dovedește, cu prisosință, această afirmație. Dealtfel, certitudinea acestei propoziții se simte în decursul lecturii neconținut. Ai impresia că fiecare propoziție și fiecare cuvânt sunt spuse pentru totdeauna și că nu sunt decât lamura străfulgerătoare a unei vaste și variate documentații. Este un mare merit al autorului că a știut înlătura, fără să păgubească întru nimic adevărul, erudiția și pedanteria, pe cât de obositoare, pe atât de sterile, dându-ne o carte gândită și crescută din plenitudine și prisos. Iată ce împrumută acestei cărți frumusețea unei opere de artă!

Dar, după cum opera de artă este

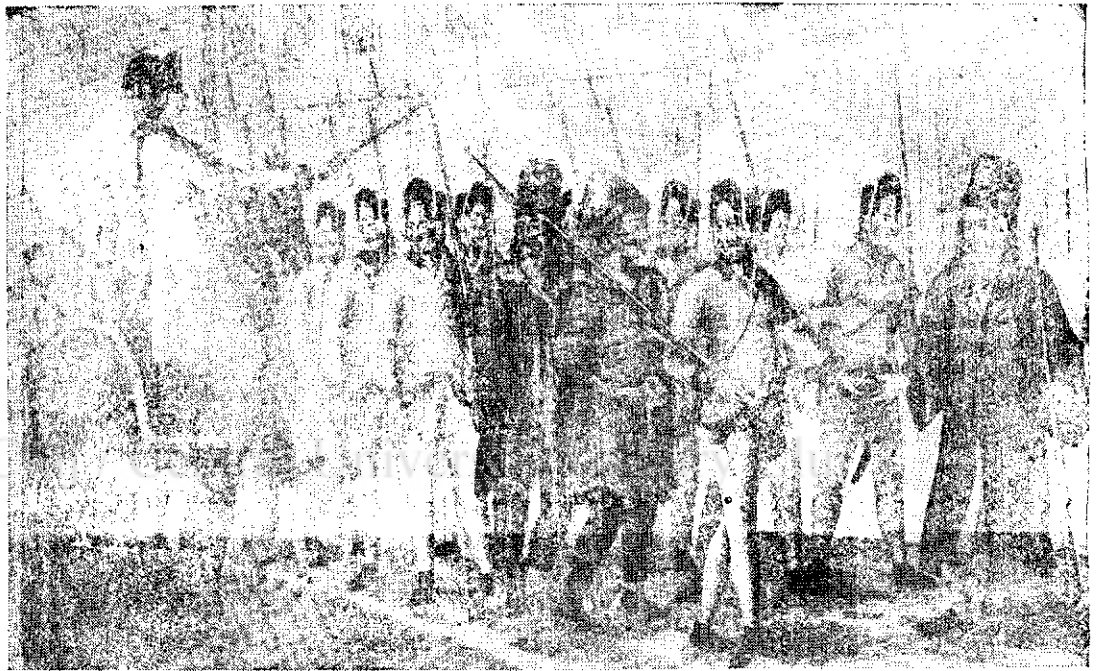
cristalizată în forma expresivă a trăirilor multiple ale autorului, cartea Prof. Lupaș este eflorescența unui neîntrecut aparat informativ, a cărui bogăție și masivitate se resimte la fiecare pas. *Ochiului ager al istoricului nostru nu i-a scăpat nici un aspect al problemei, pe care o luminează prin adevăruri sintetice și intuitive.* Starea economică, starea politico-socială, aspirațiile religioase și naționale, interdependența acestora de stările și evenimentele din țările vecine (Boemia, Sârbia, Rusia, etc.), raporturile între cele trei națiuni conlocuitoare ale Transilvaniei, legăturile lor cu Viena, mișcările revoluționare dintre 1688—1785, figurile dominante ale acestor evenimente, formează coloanele de susținere ale construcției de care vorbim. Ele alcătuiesc sângele și nervii epocii.

*

Nu e rostul nostru de a da un rezumat al acestei cărți. *Această carte de învățătură românească* trebuie citită de oricine știe talmăci slova în Țara Românească. Vreau însă să accentuez tensiunea impresionantă și obiectivitatea lucidă cu care autorul a urmărit freacățul anonim al revoluțiilor dela 1688—1704, de a revolta burghezilor din Brașov până la măcelărirea Secuilor din Madefalău, și de aici până la punctul culminant al acestor răsmerițe, *răscoala țăranilor din Transilvania la anul 1784, în frunte cu cei trei țărani-eroi, Horia, Cloșca și Crișan.* Pe întreg parcursul acestui drum presimți furtuna care se apropie. Deslănțuirea și zguduiriile ei n'au tulburat deloc viziunea istoricului. Crescendoul tragic al acestui desnodământ, comparabil cu puterile Destinului din tragedia greacă, n'a putut birui stăpânirea de sine a

istoricului. El urmărește lucid și neclătinat, până la ultimul cuvânt, destinul eroic, dar tragic al poporului său, depășind prezentul, prin darul viziunii sale, și întemeiat pe chezașia trecutului scrie, evocator ca un cronicar și viu ca un înțelept:

„Cu sfârticarea în bucăți a căpeteniilor răscoalei, cu întemnițarea, maltratarea și deportarea celor ce participaseră la luptele sângeroase dela sfârșitul anului 1784, miopia birocrăției de atunci va fi socotit lichidată primejdioasa mișcare populară. Dar cei în stare să vadă mai departe prin negura viitorului, vor fi putut să-și dea seama că ideea desrobirii, pentru care s'au aruncat în vâltoarea primejdiei atâtea existențe, nu a putut fi ucisă odată cu mucenicii ei și că lupta va fi reluată din nou, după o întrerupere mai lungă sau mai scurtă. Vor urma alte încercări

Transportarea lui Horia prin Abrud și întâmpinarea preotului Ioan Crișănuț-Hagiul.

FOILETON

Desnodământul.

Disolvarea cetelor de răsculați la Câmpeni și retragerea căpitanilor în adăpostul codrilor seculari însemna începutul sfârșitului în desfășurarea sângeroasei drame, care umpluse Transilvania de groază.

După stângerea răscoalei patrule de soldați străbăteau potecile și satele din munți, căutând să prindă pe cei vinovați de prădăciuni și mai ales pe cei cu rol de căpitani ai cetelor de răsvrățiți. Locotenent-colonelul Kray, având mandat special pentru prinderea lui Horia și Cloșca, se frământa cu gândul, cum ar putea să-l ducă la îndeplinire cât mai repede cu ajutorul patrulelor ce avea la dispoziție.

Sfătuindu-se cu pădurarul din Abrud, Anton Melzer, asupra căilor de urmat, acesta ca om cunoscător al împrejurărilor locale, arătându-i că în vreme de iarnă nu va fi cu putință să străbată codrii înzepeziți, până la ascunzișurile tainice ale refugiaților, l-a îndemnat a-i prinde chiar cu ajutorul unor țărani din partea locului ca astfel, „cioră la cioră să scoată ochi“. Urmând îndemnul acesta a găsit repede 7 inși chiar din satul lui Horia. Lăcomind la sumele de câte 300 galbeni, publicate ca premii pentru cei ce vor prinde pe cei doi

căpitani, consătenii căpitanului nu au stat la îndoială a intra în serviciul scopului urmărit de Kray, care le-a dat în ajutor și o trupă trimisă la Arada sub comanda locotenenților Vaida și Jenei.

Fără prea multă cercetare, umblând prin codrul Scorăcetului, năimiții lui Kray dădură în dimineața zilei de Luni, 27 Decembrie peste niște urme de om în zăpada proaspătă și, orientându-se după ele, isbutiră să pătrundă la locul ascunzișului căutat, în codrul secular de pe muniele Drăgoiasa, unde în vara anului 1933 a fost așezat un monument. Pretextând că umblă după vânat pe seama armatei, căpitanii îi invitară să șadă lângă foc și intrând în vorbă cu ei aflară, că sătenii bântuiți de mulțimea necazurilor și de groaza soldaților împărătești, se gândesc să scape cu fuga. Cloșca răspundea însă curajos, că în curând o să alunge iarăș soldații din Munți. La un moment dat năimiții se aruncară asupra căpitanilor și, trântindu-i la pământ, îi legară. În toiul învălmășelii Horia s'a grăbit să-și scoată din sân un mănunchiu de hârtii, ce păstrase la el, și să le arunce în foc. Flacăriile mistuiră într-o clipă aceste scrisori, cari trebuie să fi fost însemnate de vreme ce Horia ținea să le poarte totdeauna la sine. Într-o traistă de piele a lui Horia se mai găsiră 7 hârtii, copiate după niște hotărâri ale cancelariei împărătești, dar fără vre-o însemnătate deosebită. Cer-

cetând mai târziu la casa lui Cristea Nicola, păzitorul lui Horia, în Albac, s'au mai găsit vre-o 12 bucăți tot atât de puțin însemnate, și o carte tipărită în trei limbi, cuprinzând privilegiul dat de împăratul Iosif comercianților ortodocși din Viena, pentru a-și putea săvârși slujbele dumnezeiești în biserica Sfântul Gheorghe din Steyerdorf. Arme găsiră puține la ei, abia niște puști, câteva lănci și două pistoale, iar bani și mai puțini: numai Cloșca avea 6 fiorini, Horia -- nimic.

În urma țăranilor trădători străbătură prin codru și soldații, cari au luat în primire pe cei doi prizonieri spre a-i excorta la Alba-Iulia. Când treceau cu ei prin piața Abrudului (31 Decembrie), mulțimea curioasă alergă să-i vadă. Bătrânul preot Ioan Crișănuț-Hagiul, — despre care se afirmă că era un agitator de frunte, umblând prin Moldova, Bucovina și până la Ierusalim — văzând pe cei doi căpitani legați, a oftat exclamând: „Acum îl au Ungurii în mâinile lor pe bietul Horia și pot să-l mănânce de viu.“ Iar la cuvintele Unguroaicei Raveca Szappanosi: „Mai bine mâncați-l voi pe Horia, că a fost craiul vostru și voi l-ați numit așa“, Crișănuț ripostă: „Aveți grije Ungurilor, că în curând veți vedea, ce veți păți voi pentru asta.“ Urgia răsunării s'a descărcat mai târziu și asupra curajosului preot, fiind condamnat la moarte prin țepă.

I. LUPAȘ

(Din Răscoala Țăranilor din Transilvania la 1784.)

sângeroase și înfrângeri, poate tot atât de grele, dar din ele va răsări în cele din urmă progresul deplin al acestei idei: desrobirea națională, socială și politică a elementului băștinăș, pe care usurpatorii seculari ai Transilveniei îl ținură timp prea îndelungat în perpetuă robie, cu mâinile încleștate pe coarnezle plugului străin și cu toată ființa lui înlănțuită de glia pe care veacuri îndelungate o munciră și o stropiră cu sângele lor, dar în folosul altora.

Horia și tovarășii săi au rămas în amintirea posterității ca unii, cari s'au sacrificat în lupta aprigă pentru dreptatea poporului, fără s'o fi putut dobândi. Nu sosise încă „plinirea vremii”, ca roadele ei să se fi putut revărsa de atunci asupra vieții poporului. Este o rânduală tainică a firii și a istoriei, care face ca numai când pomii sunt împovărați de roade coapte, să urmeze suflarea de vânt, potrivită a le scutura în ham-

barele celor ce osteneșc pentru îngrijirea grădinilor. Pomul dreptății nu avea nici la 1784 nici la 1848, roade coapte pe seama poporului român din Transilvania. Avea însă rădăcini adânci, puternice, cari stropite cu sângele mucenicesc al celor sacrificați în cumplita vijelie de atunci și de mai târziu, dobândiră puterea miraculoasă ce face să răsară din brazda gliei străbune, în locul martirilor frânți în roată, trași în țapă sau sfărtați cu paloșul, alte și alte serii de luptători gata să se sacrifice pentru deplina biruință a dreptății. Așa s'au sacrificat cetele lui Horia, Cloșca și Crișan, legionarii lui Avram Iancu și mulțimea eroilor, fără nume și fără număr, cari prin botezul de sânge al războiului mondial, au făcut să se reverse la 1918 roadele coapte ale stăpânirii românești asupra Transilvaniei desrobite, însfârșit, din jugul de fier al asupririlor seculare.“

(„Pagini Literare“) GRIGORE POPA

Educația religioasă-morală în armată.

— În atențiunea P. C. Preoți militari. —

Nu de mult Onor. Minister al Armatei, a trimis tuturor corporilor de trupă din țară, un ordin, din care spicuesc cele mai însemnate pasagii: „Comandamentele vor lua măsuri ca nevoile sufletești ale ostașilor să fie la timp satisfăcute, pentru a nu prinde teren curente subversive religioase și politice, și prin aceasta a se slăbi disciplina militară. În zilele de Dumineci și marile sărbători religioase, comandantii de unități sunt obligați să trimită soldații la sf. biserică, conduși pe cât posibil de unul dintre comandantii superiori, cu cari au fost în timpul săptămânii la instrucție, pentru ca soldații să vadă în superiorii lor, frumoasele calități sufletești ale strămoșilor. Pe timpul serviciului divin este oprit a se face instrucțiune, sau a pune soldații la diferite servicii. De asemenea este cu desăvârșire interzis comisiilor de recrutare să lucreze în Dumineci și sărbători, prin aceasta punând pe drum sate întregi, turburând sfîntenia zilelor și jignind sentimentul religios al credincioșilor“.

Nici nu se putea un ordin mai categoric și care să dovedească absoluta cunoștință a adevăratei situații și a primejdiei, ce pîndește pe soldații recrutați din satele noastre, acolo, în trupă, dar mai ales în oraș unde iau contact cu tot felul de oameni, cu indiferențiști religioși, cu sectanți ce îndeamnă la nesupunere, neprestarea jurământului, sau chiar să nu ia arma 'n mână. Cu mândrie națională spun: armata este egida țării, și fără ea nu se poate concepe un stat românesc pu-

ternic și cu nădejdi de viitor. Și dacă această armată este pătrunsă de sentimentul religios, moral și național, nădejdea noastră în viitorul neamului crește. Ordinul dat de ministrul armatei spune așa de frumos: „soldații să vadă în superiorii lor, frumoasele calități ale strămoșilor“. Da, calitățile oștirilor lui Ștefan, ziditorul a 43 biserici și mănăstiri, simbolul victoriilor; Mihai, care ținea crucea în dreapta și sabia în stînga!

Îmi aduc aminte cu plăcere cum în vara trecută, câțiva ofițeri superiori, din M. S. M. al Armatei, fiind în manevră (școala de războiu) n'au ezitat să intre în biserică de bîrne din satul-meu, s'au prosternat în fața sf. altar, au intonat câte o rugăciune și au sărutat cu smerenie vechile icoane. Ba unul din ei, ginere al dlui N. Săveanu, președintele Camerei, și-a luat notițe asupra trecutului bisericii, și m'a rugat să-i descifrez anii de pe toate cărțile vechi, cu litere cirile, lucru pe care bucuros l'am executat. Mi-am zis atunci și afirm astăzi: marea majoritate a conducătorilor oștirii noastre sunt creștini adevărați, convinși, luptând aprig pentru întărirea și menținerea moralului în societatea românească. Dar nu-mi pot împrăștia nedumerirea: pentru ce tinerii satelor noastre se întorc cu apucături urâte dela cazarmă și orașe? Să fie din cauza numărului extrem de redus al preoților militari? Să fie din cauza amalgamului de minoritari rău voitori, cu cari românașii vin în atingere? Ori pentru faptul că legea repau-

sului duminical nu se respectă în nici o instituție? Nu știu. Rog pe un confrate, preot militar, să-mi împrăștie această umbră de nedumerire! Căci în adevăr, e un non sens faptul că ofițerii, elita armatei, sunt adepții tradiționalismului creștin ortodox, iar mai micii lor, soldații, îngrijorează părinții, frații și semenii lor, când se „liberează“ din armată! Și răul cel mare care rezultă de aici, nu e numai acela că ni se întorc nouă la sate, spre păstorire,

suflete greu de adus la cale. Dar într'un viitor război, ferească Dumnezeu! ce va face țara cu acești oameni, rebeli, fără teama de tot ce e sfânt?

Iată pentru ce socotesc ordinul înțeleptului ministru al armatei, ca o măsură din cele mai salutare, pentru sănătatea morală, sufletească, a oștirii românești, cu o condiție însă: să nu între în dosarele uitării! „Cine are urechi de auzit să audă“.

Pr. ANDREI EFTIMIE

INFORMAȚIUNI

EPISCOPUL ROMÂNILOR DIN AMERICA. P. S. Arhiereu Andrei Mager dela Oradea fiind împiedecat în acceptarea misiunii ce i s'a încredințat, Sf. Sinod a numit Episcop al Românilor ortodocși din Statele Unite ale Americii pe Î. P. C. Sa Arhimandritul Policarp Merușca, egumenul mănăstirii Bodrog. Sperăm, că acest act însemnat va fi de bun augur pentru organizarea bisericească și națională a credincioșilor nostri de peste ocean.

Noua parohie dela Gilău. Duminecă, în 24 Februarie a. c., se va sfinți capela cea nouă din Gilău și va fi introdus în postul de preot fostul administrator din Păniceni Virgil Pasca. — Din Cluj va lua parte și conduce ceremonialul protopopul N. Vasii, iar un grup al corului Academiei teologice va da răspunsurile la Sfânta Liturgie.

Parohia nouă, cu conducători vrednici și distinși, cu preot bun, sperăm că va deveni una din cele mai de seamă parohii ale noastre, dat fiind că centrul Gilău este un centru de dezvoltare și un număr mare de credincioși ortodocși din satele vecine s'au așezat aici, ca negustori, meseriași și oameni cu rosturi.

Profesorului univ. MARIN DIMITRESCU îi revine meritul principal de a fi primul ctitor al acestei parohii noi.

† **Ioan Rebegea.** La Sibiu a încetat din viață, în vîrstă de abia 56 ani, vrednicul director al institutului „Albina“. Format în tradițiile frumoase ale bisericii noastre, defunctul s'a distins prin cinste exemplară, hărnicie și pricepere, contribuind la progresul sănătos al vieții noastre economice, mai ales în vremile grele din epoca ungurească. Societatea românească din Sibiu, ca și toți cunoscuții, deplâng sincer dispariția regretatului Ioan Rebegea. Odihnească cu cei buni și drepti.

Pomenirea lui Vasile Goldiș. În ziua de 10 Februarie s'a făcut la Arad pomenirea regretatului bărbat de Stat într'un cadru de mișcătoare evocare. S'a slujit în Catedrală un

parastas, iar la palatul cultural s'au rostit cuvântări de către P. S. Episcop Grigorie, dl Ascaniu Crișan în numele „Astrei“ și dl Nic. Popovici în numele clerului. Pe urmă dl prof. Silviu Dragomir a zugrăvit într'o conferință publică, personalitatea lui Vasile Goldiș.

O obrăznicie săsească. Un învățător sas se plînge că învățătorii sași sunt continuu molestați cu examenele din limba română, acum în mijlocul anului. Și acum vine impertinența săsească din „Tageblatt“-ul dela Sibiu: „Să ne închipuim, că un medic ar fi început o operație. În mijlocul operației medicul ar fi oprit să continue și ar fi chemat în altă parte și apoi să vie să continue operația.“ Cine nu vede aici ticăloșia sasului îmbuibat?

† **Ion Bianu.** S'a stins la vârsta de aproape 80 ani în ziua de 13 I. c. pe urma unei boli de artero-scleroză. Originar din Făget, jud. Târnava-mică, defunctul a trecut de tânăr în țară, unde a reușit să se ridice la însemnatele demnități de profesor universitar din București, membru și bibliotecar al Academiei, deputat, senator etc. Activ și conștiințios, ca puține exemplare la noi, munca lui de albină a folosit în deosebi Academiei Române, pe care a slujit-o cu rar devotament timp de 57 ani. El a dat și câteva lucrări originale din domeniul istoriei literare, cum și prețioasa „Bibliografie românească veche“ în colaborare cu N. Hodoș. În lupta pentru unitatea culturală și națională, Ion Bianu are merite necontestate. Prin testament a dispus să fie înmormântat după ritul bisericii unite. Ce frumos ar fi fost dacă adăuga fraza: „și cu împreună slujirea bisericii ortodoxe“, după ce Țara, care-i deschisese brațele, îl socotea un fiu al bisericii sale.

I s'a făcut o înmormântare impresionantă și vrednică de numele lui, cum au arătat-o aleșii cuvântători cari i-au zugrăvit viața lui luminoasă. Odihnească în pace cu dreptii.

Biserica rusească din Capitală cedată Statului. Se anunță, că în urma intervenției dlui N. Titulescu, ministrul nostru de externe, Rusia sovietică a făcut un gest fru-

mos, declarând prin reprezentantul ei diplomatic, dl Ostrowski, că trece în proprietatea Statului român, fără nici o despăgubire, frumoasa biserică rusească din București. Știrea, comunicată în Parlament chiar de către dl Savel Rădulescu, a produs o excelentă impresie, mai ales că biserica este un splendid moaument religios.

O anchetă senzațională. Din îndemnul și sub auspiciile „Astrei” s'au întreprins pe teren serioase cercetări biologice, cu privire la origina etnică a populației din Săcuime. Acțiunea aceasta, la care s'au angajat câțiva medici bine pregătiți, a dat rezultate direct senzaționale. Se știe, că indicele sangvin variază dela un popor la altul. La Români acest indice al sângelui, ca și al limbii, prezintă o deplină omogenitate, pe toată întinderea țării. Ei bine, în urma cercetărilor făcute până acuma, s'a ajuns la descoperirea uimitoare, că o parte covârșitoare a populației din Săcuime, prezintă un indice de sânge românesc. Anume deși suntem acolo, ca limbă numai 25%, însă ca sânge reprezentăm 85% din totalitatea cetățenilor Săcuimei.

Faptul, evident, prezintă o enormă însemnătate națională, și de aceea el va servi ca pivot unor studii și preocupări ulterioare, cari vor duce la concluzii revoluționare.

† **Th. Alesseanu.** Din București se anunță moartea lui Th. Alesseanu, administratorul Casei Școalelor. Știrea a trezit mari regrete, mai ales în rândurile profesurii de toate gradele, care l-a prețuit pentru calitățile lui deosebite, puse cu devotament și probitate excepțională, în slujba școlii și culturii românești. Animat de sentimente alese și de justă înțelegere față de provinciile alipite, era campionul unei unificări raționale, cu menajarea susceptibilităților și particularismelor locale legitime. De aceea dispariția lui înseamnă o grea pierdere pentru Ministerul Școalelor, unde era iubit și respectat. Domnul să-i odihnească cu cei buni și aleși.

Demisie din Parlament. Eminentul profesor universitar și membru al Academiei Române, dl Ion Petrovici, ales deputat pe lista partidului național-agrar de sub șefia dlui Oct. Goga, a trimis o scrisoare președintelui Camerei prin care anunță că-și depune mandatul. Regretăm această demisie, deoarece ce dl Petrovici s'a afirmat printre cei mai distinși apărători ai intereselor bisericii noastre.

Tezaurul dela Moscova. În urma unor întrebări venite din partea mai multor deputați, care este situația tezaurului nostru dela Moscova după reluarea raporturilor diplomatice dintre România și Rusia sovietică, dl Savel Rădulescu, subsecretar de Stat la Externe, a dat interesante lămuriri în ședința Camerei dela 18 Februarie c. Dsa

a expus tratativele dlui N. Titulescu duse în această materie cu respectarea instrucțiunilor date în 1924 de neuitatul Ionel Brătianu delegației române care tratase cu Rușii la Viena. Pentru moment ține să spună Parlamentului, că Guvernul sovietic ne-a pus la dispoziție toate arhivele Statului, împachetate în 1000 de lăzi. Se vor lua măsuri ca ele să fie aduse în țară cât mai repede. Faptul a fost primit în aplauze legitime. Se speră, că ni se vor restitui și celelalte valori în aur.

Căldură la polul nord. Ziarele scriu, că la polul nord se produc fenomene necunoscute până acum. Anume a început în câteva regiuni să cadă rouă... peste ghețuri, iar în altele temperatura s'a ridicat la câteva grade peste zero. În schimb gerul polar pare a fi coborât în România.

Mulțumită publică.

Consiliul parohial din Chintelnic, aduce vii mulțumiri generoșilor creștini mai jos însemnați, cari în urma stăruinței Pr. Valeriu Căndea, au făcut bisericii daniile cari se arată la numele fiecăruia, precum urmează:

În anul 1934, în natură: Dl Augustin Pletosu, prof. și dna, București, un prea frumos Chivot de argint, 3000 Lei. Credincioșii aflători la București, în frunte cu Ioan Căilean, Ioan Tiboc, Ioan Luputan, Grigore Șuteu, Alexandru Budușan, Ioan Mureșian și Măriuca Coșarca, mobilier bisericesc: o strană pentru cântăreți, 40 jilțuri, 2 iconostase pentru prăznicare, o masă pentru jertfe și un stativ pentru sfeșnice în sf. altar, în valoare de 9678 Lei. Dl Vasile Rotar și soția Maria, un rând complet de odăjdii, 4200 Lei. Dl Ioan Rațiu, bijutier și dna, Cluj, o copie de argint, 1000 Lei. Credincioșii din cătunul Podereiu, un foarte frumos candelabru de alamă, 9350 Lei. Dl Ioan Muntean, detectiv și dna Brașov, o proscomidie, 500 Lei. Dl Mihail Drăgan, plut. maj. și dna Cluj, 6 icoane, 600 Lei. Dl Mihailă Bresfelean și soția Maria, un Octoich legat în pânză, 200 Lei. Dș. Rozalia Maier, înv., 2 perdele foarte frumoase la ușile împărătești și 2 acopereminte pe Iconostase, 500 Lei. Dl Romul Teodorescu, șef de gară și dna, 3 serveturi pentru sf. Potir, 200 Lei. Dș. Ana Baba, un acoperemânt la Proscomidie, 300 Lei. Dl Ioan Tinca, acar și dna, o tavă pentru anafora, 100 Lei. Dl Grigore Feldrean și soția Florentina, o față de masă pentru Prestol, 300 Lei. Dl Nicu Sebastian și soția Cristina, o față de masă pentru masa prinoaselor, 300 Lei. — În bani: Dl Vasile Țimulescu, București, 500 Lei; dl Ștefan Baba, cantor, pentru legarea Apostolierului și Mineiului, 250 Lei; dl Valer Moldovan, funcț. Bistrița, 200; Văd. Domnița Rotar, 100; Văd. Maria Dan, 100; Văd. Iuliana Pop, 100; Lenica

Bresfelean, 100; dna Raveca Mariași, 50; Raveca Pop, 50; mai mulți credincioși, 338 Lei și Păr. Valeriu Căndea, o strană pentru cântăreți, 720 Lei. Suma totală a daniilor din anul 1934: 33.236 Lei.

Danii anterioare: Dl Vasile Muntean Moșu, un sfeșnic de argint pe sf. Masă, cu cruce și 2 lumini, 3060 Lei. Femeile din parohie doi prapori negri, 3350 Lei.

Consiliul parohial aduce călduroase mulțumiri și vrednicilor credincioși aflători în America, cari la apele trimise de paroh, au răspuns cu ajutoare însemnate pentru zidirea casei parohiale și au făcut și în natură daruri pe seama bisericii, precum urmează. În natură: Dl Ioan Pop și dna din Watertown, un clopot în greutate de 220 kg., în valoare de 34.000 Lei și dl Petru Sebastian din Columbus-Ohio, un rând complet de odăjdii, 5880 Lei. — În bani: Dl Ioan Pop și dna din Watertown, colectă 13.000; dl Ioan Pop din Watertown, personal 6000, colectă 4000; dl Petru Sebastian din Columbus-Ohio, colectă 10.550; dl Gheorghe Cioban și dna din Cleveland-Ohio, colectă 10.000 — Lei. Suma acestor danii . . . 89.840 Lei. Suma daniilor din 1934 33.236 Lei. Suma totală a daniilor 123.076 Lei.

Fie bine primite aceste daruri, iar pe credincioșii dăruitori să-i învrednicească bunul Dumnezeu a dobândi însuși în viața aceasta, să-i facă părtași vecinicilor Sale bunătăți și să moștenească fericirea vieții de veci. Chintelnic, 18 Ianuarie 1935.

Consiliul parohial.

Consiliul Eparhial ort. rom. Cluj.

Nr. 1111—1935.

Comunicat oficial.

— **Comemorarea revoluției lui Horia, Cloșca și Crișan.** —

„La 28 Februarie se împlinesc 150 de ani de când au fost frânți pe roată conducătorii marelui mișcări de desrobire socială și națională din 1784-5, cunoscută sub numele de „Revoluția lui Horia”.

Începută la sfârșitul lunii Octombrie 1784, această revoluție a fost întâia izbucnire a revoltei marilor masse populare românești împotriva crâncenelor asuprii seculare, fără de nume și fără de număr.

Ea a fost înăbușită cu fier și foc, iar conducătorii sfâșiați în bucăți. Amintirea ei însă a trăit permanent în sufletul neamului, potențându-i dorul de libertate. Ea a fost în același timp însă și un avertisment în sufletul asupritorilor.

În jurul figurilor celor trei martiri — Horia, Cloșca și Crișan — fantezia poporului nostru a țesut strai de duiosă legendă, care a circulat din sat în sat, din regiune în regiune, îmbogățind patrimoniul de amintiri eroice al națiunii.

Guvernul țării, dorind ca împlinirea unui veac și jumătate dela sângeroasa tragedie petrecută la 28 Februarie 1785, lângă zidurile cetății

Alba-Iulia, să fie sărbătorită cu pietatea și solemnitatea cuvenită marilor acte din trecutul neamului, a dispus:

1. Să se slujească, în acea zi, în toate bisericile românești, liturghii cu parastase pentru odihna sufletelor martirilor Horia, Cloșca și Crișan. Se vor pomeni reposesații martiri NICOLAE (Horia), ION (Cloșca) și GHEORGHE (Crișan). — La aceste slujbe vor lua parte reprezentanții tuturor autorităților publice, civile, militare și bisericești, cum și toate școlile românești din localitate.

În acest scop se vor pune în legătură toate autoritățile locale cu societățile culturale și naționale din localitate, spre a întocmi programul acestei serbări în cadre cât mai solenne.

2. În toate școlile din țară se va explica elevilor însemnătatea acelei mișcări de desrobire națională, arătându-li-se cauzele ei, scopurile pe care le-a urmărit și influența pe care deși a fost atât de sângeros înăbușită, a avut-o asupra dezvoltării conștiinței naționale a fraților din Transilvania.

În acest scop autoritățile școlare vor lua măsurile cele mai potrivite împrejurărilor, ca această comemorare să se facă, pe cât e posibil, cu concentrarea tuturor școalelor din localitate într'una și aceeași serbare, cât mai impresionantă.

Aducem aceste dispoziții ale guvernului la cunoștința preoților noștri cu îndrumarea, ca să le execute cu toată conștiințiozitatea, având în vedere marea importanță morală și națională a acestei comemorări. Despre executarea acestor măsuri ni se va face raport pe calea oficiilor protopopești.

Cluj, la 19 Februarie 1935.

Consiliul eparhial.

Nr. 93—1935.

(2) 2—3

CONCURS

Pentru întregirea postului de paroh în parohia Sartăș, protopopiatul Lupșa, se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Renașterea”.

Venitele sunt:

1. Teren cultivabil în întindere de 2 jug. 1265 stg.²
2. Una zi de lucru, sau dela fiecare casă câte 1/2 ferdelă de cereale, grâu și porumb.
3. Venitele stofare uzitate.
4. Întregirea salariului dela Stat conform calificațiunei.
5. Locuință potrivită, închiriată din partea parohiei, până la terminarea caselor parohiale, cari sunt în curs de edificare.

Concurenții vor cere act de învoire dela P. Sf. Sa, fără de care nu vor fi luați în candidare.

Cu prealabilă încunoștințare a oficiului protopopesesc, se vor putea prezenta în parohie, spre a face cunoștință cu enoriașii.

Baia-de-Arieș, la 8 Febr. 1935.

Oficiul protopopesesc ort. rom. Lupșa, în înțelegere cu consiliul parohial.

Vasile Șpan, protopop.

Tipografia Eparhiei ortodoxe române, Cluj.

